

REMISSVAR

Kommuner mot brott (SOU 2021:49)

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, en feministisk och separatistisk organisation vars uppgift det är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors och tjejers livsvillkor. Roks arbetar för att synliggöra sambanden mellan kön, makt och våld samt öka kunskapen och kompetensen i dessa frågor såväl inom som utom organisationen. För Roks innefattar mäns våld mot kvinnor och tjejer bland annat utsatthet för fysisk och psykisk misshandel, pornografi, prostitution, sexuellt våld, trakasserier, våld i hederns namn och surrogatmödraskap.

Roks ser att mäns våld kan drabba alla kvinnor och tjejer, men också att kvinnors och tjejers livsvillkor och livsrum kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa båda de erfarenheter som skiljer och de som förenar kvinnor och tjejer. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn är ett systematiskt våld och ska därför ses som ett samhällsproblem. Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinno- och tjejjourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns våld. Roks är en kvinnoseparatistisk organisation för att vi ser vikten av att kvinnor stöttar kvinnor. Roks är där för att ge kvinnan, tjejen och barnet en plats för att ta sig ur en relation där mannen använder våld. För att stötta och hjälpa henne krävs att vi påverkar reformer. Denna utredning handlar om kommunernas arbete mot brott.

Utredningen beskriver verksamheter inom kommunerna som kan bidra till det brottsförebyggande arbetet. Utredningen föreslår en ny lag där kommunalt ansvar för det brottsförebyggande arbetet fastställs. Kommunerna ska bland annat ta fram en lägesbild som beskriver brottsligheten och orsaker till de problem som identifierats. Utredningen föreslår att lagen ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Roks sammanfattade synpunkter

Roks anser att det är viktigt att arbeta förebyggande mot mäns våld mot kvinnor. Utredningen saknar dock tydliga åtgärder för att stoppa mäns våld mot kvinnor och bygger inte heller på Istanbulkonventionen. Roks menar bestämt att förebyggande arbete inte får innebära behandling och stöd för förövare, det skulle ge alvarliga konsekvenser för våldsutsatta kvinnor, tjejer och barn.

Roks menar också att alla åtgärder måste utgå från en våldsförståelse som håller samman kön och våld, inte på en förståelse som söker efter 'orsaker' till våldet.

För att det förebyggande arbetet ska ge effekt måste åtgärder finnas som ger kvinnor, tjejer och barn låg-tröskelvägar ur våldet och som ger våldsutsatta kvinnor, tjejer och barn rättvisa rättsprocesser och fällande domar.

Roks ser att brottsutredningar läggs ner på grund av resursbrist, att lagstiftning inte används och att få fällande domar meddelas, vilket innebär att det grundläggande brottsbekämpningen inte uppfylls.

Slutligen ser Roks positivt på att utredningen civila samhället ses som en del i det brottsförebyggande arbetet. Roks Kvinnojourer och Tjejjourer har i över 40 år arbetat förebyggande mot mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn.

3. Roks synpunkter

3.1 Mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn

- *Utredningen saknar tydliga åtgärder för att stoppa mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn*
- *Roks menar bestämt att alla åtgärder som införs ska utgå från offret, i enlighet med Istanbulkonventionen*

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet även kallad Istanbulkonventionen innebär att staterna ska skydda kvinnor mot alla former av våld och att förebygga, lagföra och avskaffa våld mot kvinnor och våld i hemmet. Istanbulkonventionen kräver också att staterna ska bidra till att avskaffa diskriminering av kvinnor och genom att stärka kvinnors ställning faktiskt bidra till att främja jämställdhet mellan kvinnor och män.¹ Istanbulkonventionen är ju bindande även för kommunerna.²

Roks ser positivt på att utredningen lyfter mäns våld mot kvinnor som en del i brottsligheten som behöver kämpas. Roks har i 40 år arbetat med att få arbetet mot mäns våld mot kvinnor på den svenska kriminalpolitiska agendan. Enligt Istanbulkonventionen ska de förebyggande arbete ske utifrån de våldsutsatta.

Roks ser dock allvarligt på att mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn saknas i en utredning om kommunernas ansvar mot brott. Kvinnor, tjejer och barn har väldigt få platser i samhället där de inte riskerar att utsättas för våld, inklusive

¹ Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor "Istanbulkonventionen", Artikel. 1a och 1b.

² Istanbulkonventionen Artikel 5.1.

sina egna hem. Därav krävs det tydliga riktlinjer även i denna utredning för att kunna bekämpa mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn.

3.2 Förebyggande arbete

- *Roks menar bestämt att förebyggande arbete som innebär behandling och stöd till förövare, så som detta arbete ser ut idag, har allvarliga konsekvenser för våldsutsatta kvinnor, tjejer och barn.*
- *Roks menar bestämt att arbetet mot mäns våld mot kvinnor måste grunda sig i en förståelse av kön, makt och våld.*
- *Roks menar bestämt, i enlighet med Istanbulkonventionen, att alla åtgärder för att stoppa mäns våld mot kvinnor måste utgå från den våldsutsatta kvinnan, tjejen och barnet.*

Roks noterar att samhället mer och mer fokuserar på de förebyggande arbetet. Samtidigt saknas metoder som visat sig framgångsrika på området. Roks noterar att behandling av män likväl har gjorts till del av socialnämndens ansvar och vi hör från våra jourer att detta arbete många gånger utformas som "stöd" till den våldsamma mannen. En målsättning vi stöter på i det praktiska arbetet ute i kommunerna är att parterna ska "lösa" sina "problem" i parrelationen.

Roks är oerhört kritiska till denna utveckling. Vi menar att det förebyggande arbetet inte kan bortse från att samhället har kriminaliserat ett antal gärningar. Vi menar att det är kontraproduktivt för arbetet mot våld att låta kriminaliserade gärningar passera, i namn av förebyggande arbete. Vi menar att agerandet står i strid med såväl svensk lag som åtagande Sverige har gjort i det internationella samfundet.

Roks har 40 års erfarenhet av att arbeta mot mäns våld mot kvinnor. Vi menar att åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och barn måste grunda sig på en förståelse av våldet som överskrider tanken om att våldets "orsaker" står att finna i den enskilde mannens brister eller begränsningar. Vi menar att mansvåldets stora omfattning och utbredning – vilket lagts fast av ett antal utredningar under de senaste 15 åren – gör att arbetet för att bekämpa våld med nödvändighet måste synliggöra både hur våldet är en del av de enskilda våldsutövarnas liv och val, och en del av större och djupare mönster i samhället för hur kön skapas (det som också kallas strukturer). En sådan, sammanhållen och mer dynamisk, förståelse av våld saknas tyvärr i utredningen.

Det förebyggande arbetet som utredningen strävar efter att kommunerna ska anamma framstår vidare som helt frikopplat från Istanbulkonventionen. Roks menar att detta har allvarliga konsekvenser för våldsutsatta kvinnor, tjejer och barn, utöver att det utgör ett brott mot Sveriges åtaganden.

Roks jourer har i över 40 år mött våldsutsatta kvinnor, tjejer och barn. Kvinno- och tjejjourerna vet att våldsutsatta inte får de stöd av samhället som krävs för att de ska kunna lämna en våldsam partner. Denna brist på stöd är ett skäl till att många kvinnor stannar i en våldsam relation. När stöd saknas och förebyggande insatser rörande stöd till de våldsamma männen istället lyfts ger detta intrycket att det våld kvinnor lever i och utsätts för inte är så allvarligt.

Brottsutsatt och förövare kan framstå som utsatta på varsin skala, där samhället nu riktar sina insatser mot den förövande mannen. Kvinnor och tjejer kan förväntas anamma dessa signaler och erfara bristen på stöd och därmed hållas kvar lägre i våldsamma relationer. Konsekvenserna av detta, på individuell och samhällelig nivå, är synnerligen allvarliga.

Sammanfattningsvis menar Roks att det krävs en våldsförståelse som bygger på kön, makt och våld för att kunna stoppa mäns våld mot kvinnor och inte ett arbete för att hitta de bakomliggande "orsakerna" till våldet. Det förebyggande arbetet måste därtill utgå ifrån den våldsutsattas situation, grundat på kunskap, grundat på allmän anständighet och grundat på Sveriges åtagande enligt Istanbulkonventionen.

3.3 Effektivt brottsförebyggande

- *Roks anser, i enlighet med utredningen, att effektivt brottsförebyggande är en viktig nyckel till att bekämpa mäns våld mot kvinnor*

Målet med svensk kriminalpolitik, enligt utredningen, är att minska brottsligheten och öka tryggheten. I frågan om förebyggande arbete bör mäns våld mot kvinnor ses som en särskild typ av brottslighet, i relation till exempelvis brottsformer som gängkriminalitet. Förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor kräver en förståelse om hur våldet påverkar kvinnor, tjejer och barn. Utan en könad förståelsen av våldet och av våldets konsekvenser för den våldsutsatta kommer brottsförebyggande åtgärder dessvärre att vara oförsvarligt effektiva, mot hur de annars kunde utformas och verka.

3.4 Våldsutsattas rätt till rättvisa rättsprocesser och fällande domar

- *Roks anser att förebyggande arbete måste ske i kombination med att samhället strävar efter en höjd kvalitet i rättsprocesserna*
- *Roks anser att åtgärder krävs för att stärka våldsutsatta kvinnors, tjejers och barns ställning*

Grundläggande för en demokratisk rättsstat är brottsliga gärningar utreds och lagförs. Förebyggande arbete behöver ske i kombination med att våldsutsatta får en rättvis rättsprocess och i rimlig grad fällande domar. Roks betraktar härvidlag brottet grov kvinnofridskränkning som ett av de viktigaste rättsliga verktygen för att stoppa mäns våld mot kvinnor vid sidan av övriga kvinnofridsreformer. Samtidigt ser vi att brottsutredningar läggs ner på grund av resursbrist och att lagstiftning såsom grov kvinnofridskränkning används i minskad omfattning. Roks menar att det måste införas åtgärder, utbildning och allmän resursökning, för att stärka våldsutsattas ställning och möjligheter att få rätt i rättsprocessen.

3.5 Socialtjänstens uppdrag enligt utredningen

- *Roks är kritiska mot att Socialtjänsten ges i uppdrag att arbeta förebyggande mot mäns våld mot kvinnor givet kunskapsläge och nuvarande situation i samhället för våldsutsatta kvinnor, tjejer och barn.*
- *Roks har ställt sig mycket kritiska till utredning SOU 2018:37*

Utredningen föreslår att Socialtjänsten ska arbeta förebyggande mot mäns våld mot kvinnor i enlighet med Propositionen 2020/21:163, vilken bygger på utredningen 'Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37).

Utredningen om återfallsförebyggande åtgärder inkluderar förslag på stöd till män som utsätter kvinnor, tjejer och barn i form av tillfälliga boenden med behandling.

Utredningen inneär att offret behöver ha kontakt med förövaren på olika sätt.

Roks har varit mycket kritiska på de åtgärder som utredningen föreslår.³ Det förebyggande arbetet som Socialtjänsten har bedrivit visar på brister i våldsförståelsen och effekten på kvinnor, tjejer och barn. Många kvinnor hålls kvar i våldsamma relationer på grund av såväl förväntningar från samhället som hennes egna förhoppningar när han behandlas. Samtidigt saknas evidens för att behandlingarna fungerar. Vi ser dock att hennes ansvar ökas i relation till hans våldsamma beteende. Detta är mycket allvarligt och hämmar arbetet mot mäns våld mot kvinnor.

3.6 Åtgärdsplan utifrån en lägesbild

- *Roks ser positivt på att införa åtgärdsplaner baserade på lägesbilder*
- *Roks manar att åtgärdsplanerna inte kommer ge effekt utan Kvinnojourkunskap och Tjejjourkunskap*

Utredningen föreslår att kommunerna ska införa åtgärdsplaner. Kommunerna ska utifrån lägesbilden ta ställning till behovet av åtgärder för att förebygga brott och formulera detta i en åtgärdsplan. Roks ser positivt på att kommunerna åläggs ett dylikt ansvar. Samtidigt har Roks sett ett flertal av dessa åtgärdsplaner som inte används eller som tyder på bristande kunskap om mäns våld mot kvinnor.

Roks hävdar att Kvinnojouren och Tjejjouren måste tillfrågas att medverka, tillsammans med Kommunerna, för att ta fram dessa åtgärdsplaner. Roks ser också vikten av att åtgärdsplanerna utvärderas. Se också utredningen Slag i luften – En utredning om myndigheter, mansvåld och makt (SOU 2014:121) för värdefulla inspel om framgångsfaktorer för att bekämpa mäns våld mot kvinnor.

3.7 Kvinno- tjejjourers förebyggande arbete

- *Roks ser positivt på att civila samhället ses som en del i det brottsförebyggande arbetet*
- *Roks Tjejjourer och Kvinnojouren har arbetat förebyggande i över 40 år*
- *Roks menar att samhället skulle vinna oerhört mycket på att använda kvinnojourkunskap och tjejjourkunskap i sitt arbete*

³ Läs Roks remissvar:

<https://www.regeringen.se/4a95e7/contentassets/df9e3ce49e084829853a7ff48708d34f/riksorganisationen-for-kvinnojouren-och-tjejjourer-i-sverige---roks.pdf>

Roks ser positivt på att utredningen kräver att det civila samhället ses som en del i det brottsförebyggande arbetet, där kvinnojourerna nämns särskilt. Roks Kvinnojourer och Tjejjourer har i över 40 år arbetat förebyggande för kvinnor, tjejer. Kvinno- och tjejjourerna har utbildat myndighetspersonal och undervisat för barn och ungdomar i skolor och arbetat med opinionsbildning. Roks menar att det är på det sättet som samhället måste arbeta för att kvinnor ska bli fria från mäns våld.

Roks vänder sig mot satsningar som fragmenterar stöd- och kunskapsfältet. En massa föreläsningar i skolor kommer inte att bidra till att stoppa mäns våld om de inte grundas på kunskap och erfarenhet. Kvinno- och tjejjoursrörelsen har denna kunskap. Se den, använd den, värna den! Vi ser därför också nödvändigheten i att tjejjourer och kvinnojourer får långsiktig finansiering för att fortsätta vårt arbete mot mäns våld mot kvinnor.

Roks medlemssjourer ger kvinnor, tjejer och barn en plats med stöd och hjälp att börja om. Dessa kvinnor, tjejer och barn är ofta ensamma tills de besöker en kvinnojour eller kontaktar en tjejjour. Roks medlemssjourer har kvinnojours- och tjejjourskunskap. Den kunskapen innebär att hjälp och stöd utformas, liksom underlag till åtgärder, som på riktigt ger effekt.

I detta ärende har ordförande Jenny Westerstrand beslutat. Adine Samadi Vice Ordförande har varit föredragande.

Stockholm den 13 December 2021

Jenny Westerstrand
Ordförande Roks